

Николаки Миов

Прирачник за економски активности
**ВРШЕЊЕ ДЕЈНОСТ
ОД ГРАЃАНСКА
ОРГАНИЗАЦИЈА**

Проектот е финансиран од Европската Унија
Инструмент за претпристапна помош (ИПА)
Инструмент за граѓанското општество (СЦФ)

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Николаки Миов

Прирачник за економски активности ВРШЕЊЕ ДЕЈНОСТ ОД ГРАЃАНСКА ОРГАНИЗАЦИЈА

Овој прирачник е подготвен во рамки на проектот „Овозможувачка правна рамка“, спроведен од Меѓународниот центар за непрофитно право (ИЦНЛ) и Пакт.инк, во соработка со МЦМС и Европскиот центар за непрофитно право (ЕЦНЛ), а е финансиски поддржан од американскиот народ, преку Агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД). Содржината е целосна одговорност на авторите и не ги отсликува ставовите и погледите на УСАИД или на Владата на САД, на ПАКТ, ИЦНЛ и ЕЦНЛ.

Публикувањето на прирачникот е дел од проектот „Аки (Acquis) на Балканското граѓанско општество – Јакнење на потенцијалот и капацитетите на ГО за застапување и лобирање“. Проектот е спроведуван од БЦСДН и членките на БЦСДН, во партнерство со Европскиот центар за непрофитно право (ЕЦНЛ) и Европската мрежа на национални граѓански организации (ЕННА), а финансиски поддржан од Европската Унија.

Прирачник за економски активности

Вршење дејност од граѓанска организација

Издавачи:

Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС)

Европски центар за непрофитно право (ЕЦНЛ)

За издавачите:

Александар Кржаловски, прв извршен директор (МЦМС)

Димче Митрески, извршен директор (МЦМС)

Катерина Хаџи-Мицева Еванс, извршен директор (ЕЦНЛ)

Автор: Николаки Миов

Лектура: Даниел Медароски

Дизајн и подготовка: Кома

Печати: Борографика

Наслов на проектот: „Аки (Acquis) на Балканското граѓанско општество – Јакнење на потенцијалот и капацитетите на ГО за застапување и лобирање“

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

657.212:061.2(035)

МИОВ, Николаки

Вршење дејност од граѓанска организација : прирачник за економски активности / Николаки Миов. - Скопје : Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС) ; [Букурешт] : Европски центар за непрофитно право (ЕЦНЛ), 2015. - 66 стр. ; 20 см

Фусноти кон текстот. - Публикацијата е во рамките на проектот “Овозможувачка правна рамка”

ISBN 978-608-4681-31-1

ISBN 978-963-12-2215-9

а) Граѓански организации - Остварување добивка - Прирачници

COBISS.MK-ID 98261002

Контакт МЦМС

Адреса: ул. „Никола Парапунов“ 41А, пошт. факс 55, 1060 Скопје

Тел.+389/2/3065-381; Факс.+389/2/3065-298;

е-пошта: mcms@mcms.mk; Веб-страница: www.mcms.mk

Scribd: <http://www.scribd.com/mcms.mk>

Slideshare: <http://www.slideshare.net/mcms.mk>

Twitter: <http://twitter.com/mcms.mk>

Facebook: <http://www.facebook.com/mcms.mk>

Контакт ЕЦНЛ

Адреса: Araczi Csere Janos u.17, Hungary Budapest 1052

Тел.+361/318 6923; Факс.+361 266-1479;

е-пошта: info@ecnl.org.hu; Веб-страница: www.ecnl.org

Twitter: <https://twitter.com/enablingNGOlaw>

Мислењата што се изразени овде им припаѓаат на авторите и не ги одразуваат ставовите на Македонскиот центар за меѓународна соработка и Европскиот центар за непрофитно право.

Македонски центар за меѓународна соработка/ Европски центар за непрофитно право

Сите права се задржани. Репродуцирањето, копирањето, трансмисијата или преводот на кој било дел од оваа публикација може да се изврши единствено под следните услови: со претходна дозвола на издавачите, заради цитирање во анализа на книгата и под услови изложени во продолжението.

Авторското право на оваа публикација е заштитено, но публикацијата може да се репродуцира на кој било начин без наплата за едукативни намени. За копирање во други услови, за употреба во други публикации или пак за превод или адаптација, треба да се обезбеди претходна дозвола од издавачите.

Во електронска форма публикацијата е достапна на www.mcms.mk.

Публикацијата е изготвена со финансиска поддршка на Европската Унија. Содржината на оваа публикација е единствено одговорност на Македонскиот центар за меѓународна соработка и на никаков начин не ги одразува гледиштата на Европската Унија.

СОДРЖИНА

ВОВЕД ЗА ПРИРАЧНИКОТ	13
Значење на користената типографија и фонтови	14
Дефиниции.....	14

I ОПШТИ ПРАШАЊА..... 18

I-1 Што е тоа „Дејност со која се остварува добивка“?.....	18
I-2 Може ли здружение или фондација да извршува дејност со која се остварува добивка?.....	20
I-3 Дали има предности за организациите од вршење дејност со која се остварува добивка?.....	20
I-4 Кои се законите коишто ја регулираат дејноста со која се остварува добивка на граѓанските организации?	21
I-5 Дали кога врши дејност со која се остварува добивка, граѓанската организација се преобразува во трговец?.....	22
I-6 Дали има ограничувања за вршење дејност со која се остварува добивка во организациите и кои се тие?	23
I-7 Дали има ограничувања околу учеството на дејноста со која се остварува добивка во вкупниот приход и средства на организацијата?.....	24
I-8 Што значи барањето дејноста со која се остварува добивка да е поврзана со целите утврдени со статутот?.....	25
I-9 Што значи барањето дејноста со која се остварува добивка да биде регулирана во статутот на организацијата?.....	26
I-10 Што значи барањето средствата од дејноста со која се остварува добивка на организациите да се користат за остварување на целите предвидени со статутот?.....	27

I-11	Што значи барањето остварената добивка на организациите да не може да се распределува на физички лица вклучени или поврзани со организацијата?	29
I-12	Треба ли организацијата да има дефинирана сопственост, за да може да извршува дејност со која се остварува добивка?	30
I-13	Дали организацијата треба да смени или додаде нешто во постојната регистрација, за да може да извршува дејност со која се остварува добивка?	31
I-14	Дали за дејност со која се остварува добивка се смета давањето услуги на своите членови во име на платена членарина?	32
I-15	Дали за дејност со која се остварува добивка се смета давањето услуги на членови и нечленови во организацијата со барање за уплата на одреден надомест?	33
I-16	Доколку организацијата изврши само една трансакција, дали тоа е дејност со која се остварува добивка?	34
I-17	Како да се класифицираат приходите од донации и спонзорство?	34
I-18	Може ли организација да добива и да дава заеми и во кои случаи давањето заеми ќе се смета за дејност со која се остварува добивка?	36
I-19	Може ли организација да формира посебно трговско друштво, во коешто ќе извршува дејност со која се остварува добивка или пак да учествува во такво претпријатие?	37
I-20	Кои форми на трговски друштва се најсоодветни за основање од граѓански организации?	38
I-21	Дали е подобро дејност за остварување добивка да се врши во граѓанската организација или како трговско друштво?	40

I-22	Дали поседувањето удели или акции во трговските друштва е дејност со која се остварува добивка?.....	40
I-23	Дали може организација да користи свои средства стекнати од непрофитната дејност за помагање и развивање на дејноста со која се остварува добивка?.....	41
I-24	Што може да направи граѓанската организација со добивката од профитната дејност?	42
I-25	Што значат поимите приход и расход од дејноста со која се остварува добивка?	42
I-26	Дали средствата од дејноста со која се остварува добивка можат да се користат за непрофитни цели пред да се искаже добивка (пример: финансирање проекти или покривање оперативни расходи)?	44
I-27	Кој носи одговорност за извршување на дејноста со која се остварува добивка во граѓанските организации?	44
I-28	Кои органи го контролираат извршувањето на дејноста со која се остварува добивка?	47
I-29	Какви санкции се предвидени за организациите и управните органи, при непочитување на законските одредби за дејноста со која се остварува добивка?	48

II ВИДОВИ ДЕЈНОСТ СО КОЈА СЕ ОСТВАРУВА ДОБИВКА..... 50

II-1	Какви видови дејности со кои се остварува добивка може да извршува граѓанска организација?.....	50
II-2	Дали испораки во јавна набавка се дејност со која се остварува добивка?	52
II-3	Дали обезбедувањето социјални услуги е дејност со која се остварува добивка?	53
II-4	Дали организација може да извршува рекламна или издавачка дејност со која се остварува добивка?.....	54

III ДОБИВКАТА, ОДАНОЧУВАЊЕТО И СМЕТКОВОДСТВОТО КАЈ ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНЗАЦИИ..... 56

- III-1 Кога организација остварува добивка од профитна дејност и со какви даноци се оданочува?..... 56
- III-2 Доколку организација продаде донирани добра, дали добиените средства се сметаат за приходи од дејност со која се остварува добивка за даночни цели? 58
- III-3 Кои се даночните олеснувања при спроведување на дејноста со која се остварува добивка и за што?..... 58
- III-4 Дали примените дивиденди и ликвидациски удели од трговски друштва каде организацијата има сопственост се оданочуваат? 59
- III-5 Во кои случаи треба да биде поднесен даночен биланс и да се плати данокот, со кои рокови и пред кои органи? 59
- III-6 Кои документи треба да ги издава организацијата при вршење дејност со која се остварува добивка?..... 60
- III-7 Дали е задолжително организацијата да има фискална опрема и дали треба да издава фискални сметки?..... 61
- III-8 Како може да се определи дали една дејност со која се остварува добивка е стопанска или нестопанска дејност?..... 62
- III-9 Дали има други даночни прашања кои се разликуваат кај организациите кои вршат дејност од која остваруваат добивка? 63

Употребени кратенки

ЗДД	Закон за данок од добивка
ЗДДВ	Закон за данок на додадена вредност
ЗЗФ	Закон за здруженија и фондации
ЗПД	Закон за персонален данок на доход
ЗТД	Закон за трговски друштва
ЗФ	Здружение и фондација
НКД	Национална класификација на дејности
ТД	Трговско друштво
УЈП	Управа за јавни приходи

ПРЕДГОВОР

Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) во своите обиди за создавање овозможувачка околина за ефективно функционирање на граѓанските организации подготвува публикации наменети за информирање, поддршка и помош на граѓанските организации за можностите кои главно произлегуваат од околината која го регулира нивното работење.

Првата публикација на темата „Економски активности на граѓанските организации - компаративен преглед“ беше издадена во 2007 година, од страна на МЦМС, заедно со Европскиот центар за непрофитно право (ЕЦНЛ) и Меѓународниот центар за непрофитно право (ИЦНЛ), а поддржана од Европската Унија. Во периодот кој следуваше, МЦМС и ЕЦНЛ продолжија да ги промовираат можностите за вршење економски активности за граѓанските организации кои произлегуваат од донесувањето на новиот Закон за здруженија и фондации (ЗЗФ).

Во 2013 г. МЦМС го подготви прирачникот „Економски активности: Вршење дејност од граѓанска организација“ во рамките на проектот „Овозможувачка правна рамка“. Проектот беше спроведен од МЦМС во партнерство со ЕЦНЛ, поддржан од Агенцијата за меѓународен развој на САД (УСАИД) и Шведската агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА).

Промените кои настанаа во правната рамка од последното издавање на прирачникот од една страна, како и големиот интерес на граѓанските организации беа причината за ажурирањето на прирачникот, како и неговото издавање во печатена форма.

Прирачникот „Економски активности: Вршење дејност од граѓанска организација“ е наменет за граѓанските организации кои се занимаваат или пак сакаат да започнат да се занимаваат со економски активности. Прирачникот е сочинет од кратки одговори на триесетина клучни прашања поврзани со вршењето дејност со која се остваруваат приходи за граѓанските организации.

Се надеваме дека овој прирачник ќе им послужи на граѓанските организации кои се занимаваат со економски активности, како и ќе ги поттикне оние кои не се занимаваат да размислуваат во насока на обезбедување своја одржливост на тој начин.

Ажурирањето и печатењето на овој прирачник е изготвено со финансиска поддршка на Европската Унија во рамките на проектот „Аки (Acquis) на Балканското граѓанско општество – Јакнење на потенцијалот и капацитетите на ГО за застапување и лобирање“.

Емина Нурединоска

Раководител на одделението за граѓанско општество
Македонски центар за меѓународна соработка

ВОВЕД ЗА ПРИРАЧНИКОТ

Благодариме што го одбравте овој прирачник за читање. Прирачникот е наменет за оние кои:

- » Се активно поврзани со непрофитниот сектор и имаат прашања поврзани со вршење дејност во рамките на регистрирана непрофитна организација;
- » Размислуваат за отпочнување дејност за прв пат и имаат прашања која организациска форма е најдобра за замислениот деловен потфат.

Се надеваме дека Прирачникот пред вас ќе ја оствари целта, да одговори на прашањата кои ги имате во врска со оваа тема или барем да ве насочи каде да побарате одговори на специфични прашања кои не се покриени во него.

Темата вршење стопанска дејност е предмет на изучување на многу гранки на науката, зборот дејност не можете да го избегнете во ниеден дел на човечките активности, уметноста, образованието, општествените науки. Активности започнати како хоби, забава во слободното време, но станале дејности за многумина.

Би било нереално еден ваков прирачник да претендира да ги покрие сите прашања поврзани со сите можни дејности кои постојат или онаа во која вие сте можеби пионер.

Дефинираната цел на оваа брошура во моментот кога е работено на нејзиното создавање е „појаснување на можностите за вршење економски активности и други прашања поврзани со нив и

поттикнување на граѓанските организации да се занимаваат со економски активности“.

Ако ви треба запознавање со законската рамка на вршењето дејност со акцент на граѓански организации, како и генерално запознавање со опкружувањето на деловните активности во Република Македонија, овој прирачник е за вас.

Прирачникот не е замена за професионална поддршка на адвокати, сметководители и други професии. Тие постојат со причина и одредени околности го прават обраќањето за таква поддршка нужно. Но тој би требало да ви ја олесни комуникацијата во сите аспекти поврзани со вршењето дејност.

Значење на користената типографија и фонтови

Со курзив се означени кратките одговори на прашањата.

Болдирано се исказани одредени поими или ставови кои имало намера да се истакнат или да се укаже на нивната важност.

Примерите се издвоени.

Дефиниции

Низ прирачникот се користени голем број поими чии дефиниции се дадени подолу.

Дејност со која се стекнува добивка – тоа е дејност според класификацијата во националната класификација на дејности (НКД) поделени на сектори, оддели, групи и класи и запишана во регистарот со назначување на шифрата и називот на класата и поткласата на дејноста утврдена во НКД. Вршење и други дејности покрај претежната дејност класифицирани согласно со НКД, што не се забранети со закон, се запишуваат со назнаката: „сите дејности утврдени со НКД, освен оние за кои е потребна согласност, дозвола или друг акт на државен орган или на друг надлежен орган, при што не се назначуваат дејностите“.

Сметководствена добивка – тоа е разлика меѓу приходите од продажба на добра и услуги и нивната цена на чинење, како и другите оперативни и дополнителни трошоци направени од ентитетот, вклучувајќи ги и даноците.

Дефиниции според ЗТД и ЗЗФ:

ЗТД

Трговец - секое лице кое самостојно трајно во вид на занимање врши трговска дејност заради остварување добивка.

Имот на друштвото - севкупност на правата, сопственички и други стварни права што друштвото ги стекнува над добрата (парите, стварите и правата) што содружниците, односно акционерите ги вложиле во друштвото или коишто друштвото ги стекнало со своето работење.

ЗЗФ

Организација - секое здружение, фондација, сојуз, како и секој организациски облик на странска организација, како и друга форма на здружување.

Имот на организација - сите сопственички и други стварни права што организацијата ги стекнува над движните и недвижните ствари и правата кои основачите ги вложиле во организацијата и кои организацијата ги стекнала со своето работење.

Внимание на уреден и совесен трговец - правен стандард за утврдување на одговорноста на лицата одговорни за управување и за надзор на друштвата, со којшто се определува со какво внимание овие лица треба да ги вршат доверените работи во друштвото, односно да се однесуваат со внимание на способен и (во работењето на друштвото) вешт човек (професионалец), при што тие одговараат за обична небрежност при вршењето на доверените работи, освен ако со друг закон не е определено дека одговараат само за груба небрежност.

Цел – остварување добивка.

Судир на интереси - судир на овластувањата и должностите во врска со работењето на организацијата со приватниот интерес на лицето кое има овластувања и должности, во кои приватниот интерес влијае или може да влијае врз вршењето на овластувањата и должностите во врска со работењето на организацијата.

Цел - на организацијата е проектиран резултат или состојба која организацијата треба да ја постигне.

Инспекциски служби се инспекторатите, организациските единици во рамките на другите органи на државната управа и организациските единици во рамките на единиците на локалната самоуправа и градот Скопје кои имаат инспекциски надлежности.

Инспекциски надзор е надзор над примената на законите и прописите донесени врз основа на закон во работењето на државните органи, единиците на локалната самоуправа и градот Скопје, јавните претпријатија, трговските друштва, установите и правните и физичките лица над кои се врши надзор, како и изрекување инспекциски мерки и санкции со цел за отстранување на утврдените неправилности.

Инспекциска постапка е посебен вид на постапка уредена со овој закон, со Законот за општата управна постапка или со друг закон која го регулира постапувањето на инспекторите и другите страни при вршењето на инспекцискиот надзор.

Инспекциски акти се сите оние акти и дејствија коишто инспекторите ги донесуваат и преземаат во инспекциската постапка.

Инспектор е службено лице со посебни овластувања и одговорности утврдени со закон кое врши инспекциски надзор.

Субјект на надзорот се државните органи, органите на единиците на локалната самоуправа и градот Скопје, јавните претпријатија, трговските друштва, установите, фондациите и здруженијата на граѓани, правните и физичките лица над кои се врши надзор.

Инспекциски мерки се управните мерки и санкции предвидени со овој и со друг закон кои ги изрекуваат инспекторите при инспекцискиот надзор заради отстранување на утврдените неправилности.

I ОПШТИ ПРАШАЊА

Во делот за општи прашања се дадени одговори поврзани со самиот поим на дејност и нејзино вршење во рамките на активноста на граѓанските организации, како потребата од дополнителни регистрации, ограничувањата, предностите и недостатоците на ваквиот начин на остварување приходи.

Тука се дадени и одговори на прашања поврзани со управувањето и раководењето на граѓански организации, нивната организација и одговорностите во услови кога остваруваат добивка од профитна дејност.

I-1 Што е тоа „Дејност со која се остварува добивка“?

Активности поврзани со трансакции на размена со цел приходот да ги надмине трошоците за негово стекнување.

Според дефиницијата во член 3 од ЗЗФ - „дејност“ е активност класифицирана според националната класификација на дејности со која организациите ги остваруваат своите цели утврдени со статутот.

Стопански дејности по дефиниција се оние дејности што учествуваат во создавањето материјални богатства, односно предмети, храна, облека и друго и се наменети за трансакции на размена.

Во Законот е избегнат поимот стопанска дејност за активности со кои би се генерирал приход и остаток на приход над трошоците направени за стекнување во граѓанските организации и во член

12 е употребен терминот „**дејност со која можат да се стекнат со добивка**“.

ЗТД воопшто не ја дефинира дејноста како поим, туку го дефинира трговецот преку дејноста, и тоа дека „трговец во смисла на ЗТД е секое лице кое самостојно трајно во вид на занимање врши трговска **дејност заради остварување добивка** со производство, трговија и давање услуги на пазарот“.

Ако зборот дејност е семантички и правно дефиниран, останува дефинирањето на добивката како поим. Постојат повеќе дефиниции зависно од тоа кој е корисник на добивката:

- » **Економска добивка** – е разлика меѓу приходите и расходите на инвеститорот намалена за опортунитетните трошоци, односно можноста да се оствари добивка со вложување во друга економска активност. Максимална е во услови на монопол, а практично нула во идеална конкуренција;
- » **Сметководствена добивка** – разлика меѓу приходите од продажба на добра и услуги и нивната цена на чинење, како и другите оперативни и дополнителни трошоци направени од ентитетот, вклучувајќи ги и даноците;
- » **Општествен профит** – економски профит намален за штетите нанесени на заедницата (еколошки, ризици по сигурноста) и дополнителната корист за заедницата (нови работни места, подобрување на благосостојбата).

Како некаква дефиниција, дејност со која се остварува добивка е збир на активности на размена на пазарот со цел да се создаде остаток на средства, во крајна линија пари, за организаторот на активноста.

I-2 Може ли здружение или фондација да извршува дејност со која се остварува добивка?

Да, со ограничувања.

Прашањето е регулирано со член 12 од ЗЗФ каде се дозволува вршење дејност од која може да се оствари добивка, но во услови на севкупна непрофитност на организациите, односно под следните услови:

- » Добивката не може да биде цел на организацијата;
- » Дејноста со која се остварува добивка треба да е поврзана со статутарните цели;
- » Евентуалната добивка мора да се употреби за исполнување на статутарните цели;
- » Добивката не може да се распределува на органите и вработените во организацијата ниту на лица поврзани со нив, во форма на дивиденди, награди или дополнителни плати како учество во добивката.

Добивката може да се употреби за финансирање на сите редовни активности на организацијата, вклучувајќи трошоци за редовни плати на вработените.

I-3 Дали има предности за организациите од вршење дејност со која се остварува добивка?

Да, има повеќе предности, но и зголемени ризици.

Основната предност е можноста да се финансираат од мешавина на приходи како цена на услугите кои ги даваат, државна поддршка и локално и меѓународно прибирање фондови.

Одредени организации можат да се основаат со цели директно поврзани со подобрувања за заедницата во дејноста во која можат да остварат добивка (образование, здравство, информатички услуги).

Одржливоста на организации кои успешно извршуваат дејност во која остваруваат добивка, е значајно зголемена.

Со зголемувањето на бројот на вработени, организацијата го зголемува своето значење за заедницата во која работи и своето влијание во неа, со што полесно ги исполнува задачите кои водат кон остварување на нејзините непрофитни цели.

Секако ваквата корист не доаѓа без зголемени ризици:

- » Дејноста која може да создаде добивка може да создаде и загуба;
- » Профитните дејности обично имаат зголемени барања за усогласеност со поедини прописи неретко под закана за глоба;
- » Обврските на постојните управни и извршни органи се комплицираат и зголемуваат поради потребата да се усогласат со нови барања, да ги следат условите на пазарот за да можат да формираат пазарни цени, да го оценуваат влијанието на политиките и процедурите на дејноста и обратно, да носат одлуки засновани на корпоративна логика која секогаш не е целосно иста како непрофитната.

I-4 Кои се законите коишто ја регулираат дејноста со која се остварува добивка на граѓанските организации?

Основен е Законот за здруженија и фондации.

Основниот закон кој ги регулира прашањата кои се однесуваат на вршење на дејноста е ЗЗФ каде се утврдени и ограничувањата под кои профитната дејност може да се врши во здруженија и фондации.

На сите правни лица се однесуваат трудовото и даночното законодавство, законите од областа на облигациските односи, платниот промет, девизното работење.

Покрај тоа, за секоја група дејности вообичаено постојат закон и закони кои директно ја регулираат.

Посебно прашање е евиденцијата и администрирањето во услови на вршење дејност, како и сметководството кое битно се разликува за непрофитни организации и трговски друштва.

Примери на закони поврзани со дејност

Примери за такви закони се Законот за трговија, Законот за угостителство, Законот за образование. За илустрација, ако организацијата врши дејност од областа на здравството, треба да има предвид 19 закони и 21 уредба и правилник. (<http://mz.gov.mk/zakoni/>)

I-5 Дали кога врши дејност со која се остварува добивка, граѓанската организација се преобразува во трговец?

Секако не.

Непрофитната цел е тоа што ги разликува здруженијата и фондациите од трговските друштва. Секој остаток на вредност во нив е насочен кон остварување на целите на организацијата и не ја насочуваат кон остварување индивидуална корист за основачите, раководството или вработените.

Трговецот има поинаква цел

Примарна и законски дефинирана цел на трговските друштва е поинаква: да го максимизираат профитот за своите сопственици и остатокот на вредноста во значаен дел да се насочува кон сопствениците во форма на дивиденди.

Но тоа не значи дека ако правната форма не се менува, нема да се сменат управувањето и раководењето, како и методите и организацијата на работа и дека нема да се прифатат одредени добри или помалку добри трговски и корпоративни практики.

I-6 Дали има ограничувања за вршење дејност со која се остварува добивка во организациите и кои се тие?

Ограничувања има и се утврдени со ЗЗФ.

Член 12¹ од ЗЗФ се однесува на непрофитноста и има четири става:

- (1) Организациите не можат да се основаат за стекнување со добивка;
- (2) Организациите можат да вршат дејности со кои може да стекнат добивка, ако дејноста е поврзана со целите утврдени со статутот;
- (3) Ако во работењето на организациите се оствари добивка, таа мора да биде употребена за остварување на целите утврдени со статутот;
- (4) Остварената добивка од ставот 3 на овој член не може да се распределува меѓу основачите, членовите, членовите на органите, директорите, вработените или кое било друго лице поврзано со нив. Основното ограничување е основањето за цели кои не се поврзани со стекнување добивка.

Добивка како резултат на одредени активности може да се оствари, но само ако таквите активности се повторно поврзани со целите на организацијата и добивката се распределува исклучиво за финансирање активности насочени кон целите на

Регистрирање на дејноста

Често граѓанските организации ја користат класата 94.99 од НКД како претежна дејност. Во статутот дејноста мора да биде попрецизна дури и од описите во НКД и да биде поврзана со целите. Види и во I-8 и I-9.

Со обврската за пријавување приходи по дејности со предавањето на завршните сметки може да дојде и до промена на основната дејност на организацијата. Треба да се внимава во класифицирањето на приходите, кои во крајна линија се поврзани со непрофитната дејност.

1 Пошироко видување, објаснување и разбирање на член 12 е дадено од страна на редакцискиот одбор во додатокот 7

организацијата. Никаква форма на учество во добивка на физички лица не е дозволена.

Покрај овие ограничувања, член 11 од ЗЗФ бара работата на организациите да е јавна преку објавување на статутите и други акти. Поврзано со ова е и обврската во член 53 за објавување на изготвените годишни извештаи и истите да ги направат достапни на јавноста најдоцна до 30 април за претходната година. Сите членови на организацијата имаат право на целосен увид во работата, особено финансиското работење на организацијата.

Дејноста треба да е предвидена и во статутот како највисок акт, со кој се уредува дејноста, организациската поставеност и функционирањето на организацијата.

Сите овие ограничувања не постојат кај трговските друштва.

I-7 Дали има ограничувања околу учеството на дејноста со која се остварува добивка во вкупниот приход и средства на организацијата?

Нема такви ограничувања во правната рамка.

Дејноста со која се остварува добивка може да биде и единствен извор на приходи сè додека е во согласност со целите на здружението.

Пример за ИТ-ориентирано здружение

Здружението изготвува софтверски решенија со отворен код и за цел има:

Зголемување на ефективност, ефикасноста и економичноста во користењето на компјутерите како алатка, зголемување на користењето на линукс како отворен и бесплатен оперативен систем поврзано со поголемо учество на локални млади кадри во нивното нагудување и одржување наместо плаќање за корпоративски програмски решенија.

Во врска со ваквата цел, целокупниот приход може да го остварува од услуги за конкретни решенија поврзани со кодот, кој е бесплатен и достапен за секого, но конкретната имплементација може да бара дополнителни услуги за корисникот како нагудувања на оперативниот систем, бази на податоци и слично.

Таквата дејност со која се остварува добивка е дополнителна за целите, но основна за стекнување средства, што не е во спротивност со ЗЗФ.

I-8 Што значи барањето дејноста со која се остварува добивка да е поврзана со целите утврдени со статутот?

Комплементарност или синергичност на дејноста со целите на граѓанската организација.

Барањето значи дека дејноста која создава добивка не може да биде издвоена од целите на организацијата и со тоа да биде само извор на финансиски средства за нивно постигање. Таа истовремено треба да е комплементарна или синергична со активностите за постигање на целите на организацијата.

Самата дејност пак некогаш ќе бара извршување други дејности со цел да се заокружи активност.

Согласно член 48 од ЗЗФ, организациите средствата за финансирање ги стекнуваат од членарина, основачки влогови, доброволни прилози, донации, подароци (во пари, добра, имотни права), завештанија, легати, дејности со

ИТ-ориентирано здружение на граѓани со цел како од I-7 може да продава компјутери со инсталиран оперативен систем линукс, да инсталира линукс, неопходните софтверски алатки и својот софтвер со отворен код, да обезбедува обука со надомест за своите слободни софтверски решенија и слични активности.

Не би било прифатливо да сервира компјутери од други производители, ниту да продава готови софтверски решенија на други компании од софтверската индустрија.

кои се стекнува добивка, кирии и закупнини, како и приходи од инвестиции, дивиденди, камати, заеми и други приходи во согласност со закон и со статутот.

I-9 Што значи барањето дејноста со која се остварува добивка да биде регулирана во статутот на организацијата?

Прецизно утврдена во статутот со опис дури и подетален од описот на ниво на класа од НКД.

Ограничувањата поставени во ЗЗФ не овозможуваат формулации на дејноста со која се остварува добивка да бидат општа клаузула за бизнис со издвоена само приоритетна дејност, односно главна приходна шифра.

Дејностите кои организацијата ќе ги извршува за да одговора на ограничувањата во ЗЗФ мораат да бидат дури и попрецизни од Националната класификација на дејностите на ниво на класа, која секако мора да се има во вид при утврдување на дејностите.

Во примерот за организација со ИТ-цели од прашањето I-7 една можна дејност според НКД на ниво на класа со детален опис е:

62.02 Компјутерски консултантски дејности - оваа класа опфаќа планирање и изработка на компјутерски системи што ги интегрираат компјутерскиот хардвер, софтвер и комуникациските технологии. Услугите може да вклучат и обука на корисниците. Оваа класа не опфаќа:

- » продажба на компјутерски хардвер или софтвер, види 46.51, 47.41;
- » инсталирање меинфреим и слични компјутери, види 33.20;
- » инсталирање (поставување) персонални компјутери, види 62.09;
- » инсталирање софтвер, заздравување од компјутерски крах, види 62.09;

Вака усвоената дејност во статутот нема да биде во согласност со целите на организацијата. Таа мора да биде прецизирана за да се вклопи, како на пример:

- » 62.02 Компјутерски консултантски дејности исклучиво поврзани со оперативен систем линукс, бесплатни бази на податоци и програми со отворен код.

Дејностите определени во статутот смеат, но нема обврска да се извршуваат. Обратното не важи, дејност која не е предвидена во статутот, не смее да отпочне додека статутот не се промени.

I-10 Што значи барањето средствата од дејноста со која се остварува добивка на организациите да се користат за остварување на целите предвидени со статутот?

Барањето е во насока пред сè на потенцирање на непрофитноста на граѓанските организации, но може да се толкува и како дополнително ограничување кај определување нови цели.

Целите на организацијата по својата суштина мораат да бидат непрофитни согласно член 12 од ЗЗФ. Условот добивката од дејностите кои ги врши организацијата да бидат употребени за остварување на целите утврдени со статутот е тесно поврзан со прашањата I-8 и I-9, односно со условот дејноста да е поврзана со целите и да е предвидена во статутот. Добивката мора да се искористи за остварување на непрофитните статутарни цели.

Определување нови цели по отпочнување на дејноста

Генерално треба да се внимава кај насочување на веќе утврдената добивка кон нови цели предвидени во статутот.

Засега, додека не се плаќа данок од добивка на дејноста, нема ништо спорно и да се насочи. Но во поинакви околности, ова може да доведе до оданочување.

Тоа не значи дека не може да се вложува во самите дејности кои се насочени кон остварување добивка, бидејќи тие се поврзани со целите.

Пример со ИТ-здружението

Во нашиот пример ИТ-насочена организација со цел:

Зголемување на ефективноста, ефикасноста и економичноста во користење на компјутерите како алатка, зголемување на користењето на линукс како отворен и бесплатен оперативен систем поврзано со поголемо учество на локални млади кадри во нивното нагудување и одржување, наместо плаќање за корпоративски програмски решенија.

Добивката од консултантски услуги може да ја насочи кон креирањето програми со отворен код или кон подобрување на материјалната основа на самите консултантски услуги, на пример нови персонални компјутери за консултантите.

Ако по утврдување на добивката утврди нова дејност едукација поврзана со развиените програми со отворен код нема неусогласеност со законот ако училищата ја опреми од добивката остварена од консултантски услуги, бидејќи новата дејност е насочена кон истата цел.

Но тоа не е така доколку го смени статутот и додаде нова цел и нова дејност:

- » Цел – заштита на животната околина од компјутерски отпад;
- » Дејност – прибирање и рециклажа на компјутерски отпад.

Финансирање на ваквата дејност од постојната добивка на организацијата може да се толкува дека е во спротивност со барањето добивката да се користи за целите предвидени со статутот.

За целосна усогласеност со ЗЗФ, остварената добивка во крајна линија мора да се употреби за остварување на целите на организацијата.

I-11 Што значи барањето остварената добивка на организациите да не може да се распределува на физички лица вклучени или поврзани со организацијата?

Добивката не смее да се распределува на физички или правни лица како дивиденда или во форма на учество во добивка.

Ова барање е една од дистинкциите помеѓу трговските друштва според ЗТД и организациите според ЗЗФ.

Организациите како крајна цел имаат општествена цел - зголемувањето на благосостојбата во заедницата.

Кај трговецот

Трговските друштва за крајна цел ја имаат профитната цел – зголемување на благосостојбата на сопствениците.

Според тоа, никаква форма на дивиденда на вклучените на кој било начин во организацијата или награда за оние што учествувале во создавањето на добивката не е дозволена. Надоместите можат да постојат како дел од трошоците за извршување на дејноста во форма на надоместок на патни и дневни трошоци, како и надоместок за вршење работи во органите на организацијата и плата за вработените. Но никакви

ИТ-поврзаната организација која ја користиме како пример може да му плати учество на конференција за линукс на својот најдобар консултант, но не и да му овозможи привилегија на користење возило, купено од добивката за консултантски услуги, за лични потреби.

Наградите на консултантот за придонеси и резултати може да се предвиди во правилникот за работни односи, но поврзани со мерење на тековниот придонес, а не и со мерење на неговиот придонес директно преку добивката, што може да се гледа како дивиденда затскриена зад наградата.

исплати за вакви намени не смеат да се вршат од остварените добивки, ниту споменатите исплати да се врзуваат до висината на остварената добивка.

Од добивката можат да се финансираат сите редовни активности на организацијата.

I-12 Треба ли организацијата да има дефинирана сопственост, за да може да извршува дејност со која се остварува добивка?

Дефинирање сопственост кај граѓанските организации не е дозволено според ЗЗФ.

Сопственоста е уште една од дистинкциите помеѓу трговските друштва според ЗТД и организациите според ЗЗФ.

Основачите на организациите со нивното основање не стекнуваат сопственост и имаат изедначени права со другите членови на организацијата, односно да учествуваат во работата на собранието како највисок орган и меѓу другото со својот глас да влијаат на изборот на органите на управување, кои од своја страна ќе ги изберат извршните органи. ЗЗФ јасно ги дефинира правата и обврските на секое ниво на управување и раководење и основачите немаат никакви посебни права и привилегии, ниту какво било право на сопственост.

Кај трговецот

Трговските друштва имаат дефинирана сопственост и сопствениците ги носат клучните одлуки во нив.

По исклучок, кај фондациите основачот може да задржи одредени права во врска со процесот на донесување на статутот, избор на органи, внатрешна организација и слично, но и тука ја нема

можноста да се претстави како сопственик или да го валоризира основачкиот статус.

Организациите не можат да имаат дефинирана сопственост ниту во услови кога извршуваат дејност со која можат да остварат добивка.

I-13 Дали организацијата треба да смени или додаде нешто во постојната регистрација, за да може да извршува дејност со која се остварува добивка?

Во основа не, но за одредени дејности може да е потребно вклучување во посебни регистри.

Како правило, стекнувањето статус на правно лице со уписот во регистарот што го води Централниот регистар на Република Македонија, добивањето даночен број и исполнувањето на другите барања на ЗЗФ за вршење дејност со која може да се оствари добивка се доволни за да се врши дејност.

Повеќето дејности имаат свои барања за посебни услови кои треба да бидат исполнети и за добивање дополнителни потврди, уверенија или вклучување во посебни регистри.

Нашиот пример за ИТ-организација може на своите консултанти да им овозможи работа од дома, да го довери сметководството на надворешно лице и не мора да исполни никакви други барања, може да издава фактури за своите услуги и да работи во полн капацитет.

Ако се реши за сопствени канцеларии, мора да ги исполни минимално техничките услови за работа во нив.

Ако дејноста е угостителство, мора да се исполнат барањата од Законот за угостителство, односно покрај минимално техничките услови:

- » објектот да може да се употребува, со санитарно-здравствени услови, услови за заштита при работа, заштита и унапредување на животната средина, противпожарна заштита и услови за заштита од бучава пропишани со закон;
- » угостителската дејност во угостителските објекти ноќен бар, кабаре, диско клуб и диско клуб на отворен простор може да се врши доколку угостителот обезбеди и согласност од органот на државната управа надлежен за работите од областа за внатрешни работи дека се исполнети условите за заштита на јавниот ред и мир и безбедноста во сообраќајот.

I-14 Дали за дејност со која се остварува добивка се смета давањето услуги на своите членови во име на платена членарина?

Најчесто не.

Генерално не, но одговорот не е еднозначен. Најдобро би било да се направи споредба со трговските друштва од истата дејност и ако трансакцијата претставува пазарна размена, да се признае како дејност.

Нашиот пример со ИТ-ориентирана организација јасно може да вклучи бесплатни совети, билтени, пристап до веб-страници со тематика од областа и тие не би можеле да се сметаат за услуги.

Следните два примера би ја довеле во прашање членарината како непрофитна активност:

- » Различна членарина за различни курсеви за кои се издава сертификат;
- » Месечна членарина наспроти добивање компјутер за работа.

Во ваков случај членарината може да биде и основа за утврдување вкупен промет за регистрација за ДДВ. (види во III-8)

I-15 Дали за дејност со која се остварува добивка се смета давањето услуги на членови и нечленови во организацијата со барање за уплата на одреден надомест?

Најчесто да.

Одговорот тука е генерално да, но повторно не е еднозначен. Ако се работи за пазарни цени, тогаш секако да. Но доколку тоа е само некакво парцијално учество, партиципација каде нема пазарна размена и е насочена кон целите на организацијата, може да се работи за непрофитна активност и цел.

Нашиот пример со ИТ-ориентираната организација може да вклучи пристап со право на преземање одредени програми со отворен код само за членовите и тоа би била членарина како дел од непрофитните активности на организацијата.

Давањето консултантски услуги со попуст од 20% за членовите не би влијаело на профитниот статус на активността.

Ако за членовите е предвиден само некаков попуст во однос на редовната пазарна цена, активността е профитна.

ИТ-организацијата која ја користиме како пример не смее да издаде ниту една фактура за консултантски услуги додека не ги исполни условите од член 12 од ЗЗФ.

I-16 Доколку организацијата изврши само една трансакција, дали тоа е дејност со која се остварува добивка?

Да, дури и една трансакција на размена е профитна дејност.

Доколку постои промет оданочлив според ЗДДВ во износ повисок од 1.000.000 денари, што е праг на висината на прометот за задолжителна регистрација за ДДВ, граѓанската организација треба да се регистрира како ДДВ-обврзник до 15-ти наредниот месец без оглед на фактот што повеќе нема намера да врши сличен промет.

Бројот на трансакции не ја детерминира дејноста како профитна или непрофитна, така што и една трансакција претставува дејност со која се остварува добивка и подлежи на сите услови предвидени во законот.

По исклучок, еднократна продажба на некое основно средство и заработка поради пазарна цена повисока од сметководствената не би можело да се смета за дејност трговија со такви основни средства. Сепак даночните аспекти на трансакцијата нема да бидат под влијание на тоа што таа нема да се повтори и ќе се оценува според материјалните даночни закони.

I-17 Како да се класифицираат приходите од донации и спонзорство?

Сразмерноста на надоместот во однос на тоа што давателот го добил, односно пазарната вредност на слична трансакција на размена е основ за класифицирање.

Според Законот за донации и спонзорства во јавни дејности, донација е доброволна и безусловна помош во пари, добра и услуги која не создава директна корист за давателот, ниту обврска за противисполнување од примателот на донацијата. Донацијата може да биде дадена за:

- » цели од јавен интерес; или
- » поддршка на активностите на примателот.

Предметот на донацијата мора да е во согласност со дејноста на примателот на донацијата.

Спонзорство е доброволна финансиска исплата, давање добра или услуги за конкретен проект и/ или активности кои му овозможуваат директна корист на давателот, како што е:

- » Промоција на име на производ или фирма;
- » Промоција на заштитен знак.

Предметот на спонзорството мора да е во согласност со дејноста на примателот на спонзорството.

Реклама е добиен надомест за порака со која се врши:

- » Промоција на име на производ или фирма;
- » Промоција на заштитен знак.

Нема дополнителни услови за рекламирање, освен репултацискиот ризик за давателот на услугата.

Од горенаведеното, донацијата е неспорно непрофитен приход, а рекламата е неспорно профитен приход, бидејќи очекувано надоместот за реклама е пазарен.

Законот за донации и спонзорства воведува низа барања кои дефинираат кога одредени даночни олеснувања можат да се користат, а кога не. Сепак класификацијата на донација како непрофитен приход за примателот не е под влијание на овој закон, туку под влијание на фактот дали се работи за пазарна размена или не.

Според тоа, истиот критериум треба да се примени на спонзорството и тој да се класификува како донација или како реклама во однос на сразмерноста на надоместот на дадената услуга.

За да се избегнат дилеми, рекламата би требало да се предвиди како профитен приход на организациите и да се усогласи со барањата од член 12 на ЗЗФ.

I-18 Може ли организација да добива и да дава заеми и во кои случаи давањето заеми ќе се смета за дејност со која се остварува добивка?

Генерално да, кога нема ограничувања во статутот или од донаторот. Третманот зависи од каматната стапка.

Давањето и примањето заеми е регулирано пред сè како облигациски однос меѓу давателот и примателот. Законот за облигациски односи не прави разлика меѓу физички и правни лица во ваквите односи, а уште помалку меѓу различните организациски облици.

Кредитните односи со клиенти за дадени стоки или услуги, како и краткорочни поддршки на ликвидноста на поврзани страни не се заеми во смисла на ова прашање.

Финансиски кредит (заем) во смисла на ова прашање е ако со договорот, кредиторот директно или преку посредник му позајмува финансиски средства на должникот.

Кај вториот дел од прашањето повторно одговорот е во пазарноста на цената на услугата, во овој случај висината на каматата. Ако се работи за пазарни услови и камати, трансакцијата е дејност со која се остварува добивка, доколку се работи за поддршка на лице насочена кон целите на организацијата со камата значајно пониска од пазарната и во услови на еквивалентен кредитен ризик, давањето заем е непрофитна активност.

Согласно Законот за данок од добивка, непризнаени расходи за даночни цели се и ненаплатените побарувања кои произлегуваат од трансфери на парични средства кои по својата економска суштина се заеми, доколку не се вратени во истата година во која е извршен трансферот на заемот. Последното не се однесува на непрофитни организации со основна дејност пласирање заеми, утврдена во статутот.

I-19 Може ли организација да формира посебно трговско друштво, во коешто ќе извршува дејност со која се остварува добивка или пак да учествува во такво претпријатие?

Да, може да основа друштво како единствен содружник или да стекне значајно влијание или контрола преку акции и удели.

Во рамките на сегашното законско решение не е посебно уредено основањето трговско друштво од страна на здружение или фондација.

ЗЗФ дозволува стекнување приходи од инвестиции, дивиденди и заеми со што индиректно е дозволено организација да се јави како единствен основач или содружник кај трговско друштво со право на сопственост и сите права според ЗТД.

Сите други форми каде правно лице може да се јави како сопственик се дозволени, вклучувајќи сопственост на акции на акционерско друштво.

Дејноста на трговско друштво не мора да биде директно поврзана со целите на организацијата, но добиените средства во облик на дивиденди или друг облик мораат да бидат употребени за целите на организацијата согласно член 50 од ЗЗФ.

Вклученоста или основањето трговско друштво не влијае на можноста организацијата да врши определени дејности со кои може да оствари добивка под ограничувањата утврдени во законот.

Законот за данокот на добивка (Службен весник на РМ, бр. 112 од 25.07.2014 година), во примена од 01.01.2015 г., повторно предвидува плаќање данок од добивка и во него повеќе го нема ставот „строго наменски за одвивање на дејноста се сметаат и средствата од посебните сметки, средствата добиени по основ на донации со наменски карактер, членарина и други средства кои не се наменети

за вршење дејност и чија единствена функција е само прибирање и распоредување за одредена намена“.

Со тоа се отворија низа прашања поврзани со данокот на добивка на утврдената разлика меѓу приходите и расходите. Со одговор на УЈП на поставено прашање кажано е дека „доколку се работи за приходи што здруженијата и фондацииите ги остваруваат по основ на средства од донации, спонзорства, грантови, членарини, како и средства добиени од буџетот на Република Македонија, буџетите на општините, општините во градот Скопје и градот Скопје дадени со цел реализирање одредени програми и цели утврдени согласно со нивниот статут и програма, истите не се предмет на оданочување, односно не влегуваат во даночната основа на која се пресметува и плаќа данокот на добивка.“

Со истиот одговор е потврдено дека „доколку се работи за остварување добивка од вршење дејност, се обврзници на данокот на добивка.“ Ова би значело дека од аспект на данокот на добивка нема разлика дали дејноста се врши во трговско друштво или во самата организација.

I-20 Кои форми на трговски друштва се најсоодветни за основање од граѓански организации?

Друштво со ограничена одговорност е најсоодветна форма. Во исклучителни случаи може да се размислува за акционерско друштво.

ЗТД предвидува регистрирање трговско друштво како:

1. Јавно трговско друштво;
2. Командитно друштво;
3. Командитно друштво со акции;
4. Друштво со ограничена одговорност (ДОО); или ДООЕЛ (Друштво со ограничена одговорност на едно лице);
5. Акционерско друштво (АД).

Формите се разликуваат во одговорноста на основачите за обврските на друштвото и начините на управување.

Нема причина организациите да влегуваат во форми на трговски друштва каде би одговарале за обврските со сите свои средства. Поради тоа, најсоодветна форма на трговско друштво каде организацијата е единствен сопственик е ДООЕЛ.

Друштвото со ограничена одговорност е и најсоодветна форма за здружување во услови кога се работи за помал број содружници.

За специфични деловни потфати особено со голем број содружници може да се разгледа соодветноста за регистрирање акционерско друштво.

Ограничувања кај ЗТД

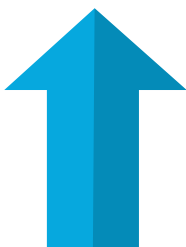
ЗТД има ограничувања кои во ваквиот случај можат да бидат применливи на граѓанската организација како основач. Според нив, содружник на јавно друштво не смее, без изречна согласност на другите содружници, да врши работи што се во рамките на предметот на работење на јавното друштво, ниту да биде содружник кој лично одговара, да биде член на орган или вработен во друштво коешто на јавното друштво му е конкурент или би можело да му биде конкурент. Кај другите форми на трговски друштва ваквото ограничување се однесува само на членовите на органите на управување.

Некогаш е неопходно да се формира трговско друштво

- » Се работи за дејност која не е поврзана со целите на организацијата.
- » Се работи за дејност која може да се извршува само како трговско друштво.
- » Неопходно е да се вклучат и други содружници.

I-21 Дали е подобро дејност за остварување добивка да се врши во граѓанската организација или како трговско друштво?

Двете решенија имаат свои предности и недостатоци.

Предности за организацијата доколку се основа трговско друштво:

- » Практиките на управување и раководење кај трговските друштва се развиени и строго дефинирани, вклучувајќи мерење на резултатите;
- » Ги нема ограничувањата од ЗЗФ во вршењето на дејноста, па на пример вработените можат да се стимулираат со учество во добивка;
- » Дејноста може да се продаде.

Недостатоци за организацијата доколку се основа трговско друштво:

- » Организацијата мора да го контролира трговското друштво што е дополнително оптоварување и бара специфична експертиза;
- » Можност да се најдат во судир целите на организацијата и на друштвото;
- » Дивидендата како дел од добивка насочена кон организацијата и нејзините цели е предмет на оданочување со данок од добивка од 10%.

I-22 Дали поседувањето удели или акции во трговските друштва е дејност со која се остварува добивка?

Вложувањето во трговски друштва не е дејност на организацијата.

Самата сопственост во трговското друштво е вложувачка активност, а не директна профитна дејност на организацијата.

Клучни разлики:

- » Организацијата очекувано не одговара со сите свои средства за обврските на друштвото;
- » Дејноста не подлегува на ограничувањата од ЗЗФ;
- » Нема пазарни трансакции во име и за сметка на организацијата.

Сепак организациите кои имаат сопственост над трговски друштва, сакале или не, мораат да ги совладаат вештините важни за дејноста на трговското друштво и неговото управување ако очекуваат тоа да успее да донесе добивка.

I-23 Дали може организација да користи свои средства стекнати од непрофитната дејност за помагање и развивање на дејноста со која се остварува добивка?

Организациите слободно располагаат со своите средства во рамките на ограничувањата дадени во ЗЗФ.

Секако, тие можат да се насочуваат и за унапредувања во самата дејност со која се создава добивка.

Доколку одредени средства не се под донаторски ограничувања, организацијата слободно може да располага со нив, па и да ги насочува кон дејноста со која може да оствари добивка.

Сепак прашањата на смислата на ваквото насочување мора постојано да се преиспитуваат, имајќи ги предвид опортунитетните трошоци, односно потенцијално загубените средства за тоа што тие не биле насочени кон други помалку ризични и попрофитабилни вложувања. Во спротивно може да произлезат одговорности за раководството. Види I-28 до 30.

I-24 Што може да направи граѓанската организација со добивката од профитната дејност?

Може да ја користи без ограничувања за активностите на организацијата.

Во рамките на ограничувањата дека тие мораат да бидат употребени за остварување на целите, нема друго ограничување за користењето на евентуалните добивки од дејноста.

Така овие средства можат да се употребат:

- » Како сопствено учество во проекти со кофинансирање;
- » Покривање на оперативните трошоци на организацијата (закуп на простории, плати на вработените, други трошоци);
- » Давања на физички и правни лица во рамките на статутарните одредби;
- » Депонирање во банки.

Давање заеми од овие средства би било третирано како дејност од аспект на данокот на добивка.

I-25 Што значат поимите приход и расход од дејноста со која се остварува добивка?

Приходи се зголемување средства, а расходи се зголемување обврски, во крајна линија приливи и одливи на пари.

Приход од дејноста претставува зголемување на паричните средства директно со наплата или индиректно преку зголемување на побарувањата од клиентите.

Останува принципот на пазарност на трансакцијата на размена со која ова зголемување се случило.

Трошоците пак ги следат приходите од дејноста. Во услови на извршување дејност, следните видови трошоци се расходи за дејноста:

Варијабилни трошоци - трошоци кои се менуваат во вкупен износ директно и пропорционално зависно од промените во волуменот на производи и услуги (или ниво на активност);

Релативно фиксни трошоци - имаат и фиксен и варијабилен елемент, се менуваат со промената на нивото на активност;

Фиксни трошоци - не се менуваат со промената на нивото на активност, но имаат релевантен опсег на капацитет на кој се однесуваат. Зголемување на капацитетот бара нивно зголемување.

Илустрацијата на одделни видови трошоци е:

- » Плати на директни работници, материјали вградени во производот за варијабилни трошоци;
- » Трошоци на одржување такси-возило кои се зголемуваат со изминатите километри, иако има трошоци на одржување и ако воопшто не се движи, како пример на релативно фиксни трошоци;
- » Закуп, амортизација, греење како примери на фиксни трошоци.

Во услови на вршење профитна дејност во рамките на организација особено тешкотија е да се раздвојат трошоците кои се неопходни за неа од општите оперативните трошоци за непрофитните цели. Со измените во Законот за данокот на добивка според кој секој резултат од дејноста се оданочува, ова претставува и даночно прашање (види во поглавје III).

I-26 Дали средствата од дејноста со која се остварува добивка можат да се користат за непрофитни цели пред да се искаже добивка (пример: финансирање проекти или покривање оперативни расходи)?

Организацијата слободно располага со средствата, но мора да внимава да има доволно средства да ги подмири обврските.

Организацијата слободно располага со своите средства. Согласно со ова, таа може да ги намени за она што смета дека е неопходно во даден момент, односно да обезбеди финансирање непрофитни активности или да покрие оперативни расходи.

Сепак организацијата е одговорна за да ја утврди реално добивката од профитната дејност на крајот на годината за даночни цели и цели на ограничувањата на ЗЗФ и ваквите трошоци не смее да ѝ ги припише на профитната дејност, туку треба да ги насочи кон соодветното трошочно место и функција.

На крајот на годината по утврдувањето на добивката од профитната дејност, средствата ќе ги намени за покривање на вишокот на трошоци над приходи во непрофитните активности.

I-27 Кој носи одговорност за извршување на дејноста со која се остварува добивка во граѓанските организации?

Организацијата, како правно лице со своите средства и одговорните лица во рамките на овластувањата и задачите.

Организацијата како правно лице одговара за обврските од профитната дејност со целиот свој имот.

Хиерархиската одговорност оди од вработените во дејноста, преку одговорниот за неа, кон застапникот на здружението или директорот на фондацијата, органите на управување и собранието како највисок орган.

За прекршоци од дејноста одговара застапникот на здружението, односно највисокото извршно раководство. Повеќе за оваа одговорност е дадено во прашањето I-30.

Предвидена е и лична одговорност на физичките лица членови на органите на ЗФ, и тоа во случај кога:

- » Имаат обврски кон организацијата;
- » Злоупотребиле средства на организацијата;
- » Ја употребиле организацијата за постигање цели кои се за нив забранети;
- » Ја злоупотребиле организацијата за да ги оштетат доверителите.

Предвидена е одговорност за штета кај членовите на органите на организациите и нивните застапници ако штетата е предизвикана со грубо невнимание или со намера да се предизвика штета. Членовите можат да се заштитат со издвојување на своето мислење на записник или ако не учествувале во одлучувањето за конкретното прашање кое предизвикало штета. Барањето за штета не можат да го поднесат членовите поединечно, туку тоа го поднесува орган определен со статут или ако нема таков, тогаш највисокиот орган.

Парична казна или затвор од три месеци до година е предвидена за оштетување туѓи права со намалување или спречување исплата на најмалку еден доверител:

Доколку лицето е виновно за намалување на имотот;

Признало неvistинито побарување;

Ќе состави лажен договор;

Друго дејствие со кое привидно или вистински ќе ја загрози имотната состојба.

Казна затвор од три месеци до три години е предвидена за предизвикување стечај со:	Неразумно трошење и отуѓување средства по несразмерно ниска цена;
	Прекумерно задолжување и преземање обврски;
	Договори со лица неспособни за плаќање;
	Пропуштање наплата;
	Други повреди во водење на работите.
За оштетување или повластување доверители се предвидени најстроги санкции, и тоа:	Парична казна или затвор до три години за ставање на некој доверител во поповолна положба со оштетување на другите;
	Казна затвор од шест месеци до пет години ако со намера да ги изигра или оштети доверителите ќе признае невистинито побарување, ќе состави лажен договор или ќе преземе некое друго измамничко дејствие;
	Предвидената казна е од една до десет години ако штетата е од големи размери или предизвикала стечај.

Предвидена е и кривична одговорност за членовите на органите согласно Кривичниот законик.

Ризиците за членовите на органите на организацијата растат со вршењето на профитната дејност.

I-28 Кои органи го контролираат извршувањето на дејноста со која се остварува добивка?

Покрај вообичаеното високо ниво на контрола кај граѓанските организации, вклучувајќи ги обврските за јавност во работата, при вршење дејност можат да се вклучат во контролата и инспекциските служби.

Внатрешно сите членови имаат право на увид во работењето на организацијата, вклучувајќи ја и профитната дејност.

Организациите се обврзани и за јавност во своето работење.

Надворешната контрола пред сè доаѓа од инспекциски служби како што се инспекторатите, организациските единици во рамките на другите органи на државната управа и организациските единици во рамките на единиците на локалната самоуправа и градот Скопје кои имаат инспекциски надлежности.

Најчесто при вршењето дејност се јавуваат како контрола:	Управата за јавни приходи;
	Државниот пазарен инспекторат;
	Државниот инспекторат за труд.
Покрај нив, зависно од дејноста, можат да се вклучат и други инспекциски органи, како:	Заштита на личните податоци;
	Заштита на авторските и сродни права;
	Државниот санитарен и здравствен инспекторат (ДСЗИ) и Агенцијата за храна и ветеринарство (АХВ);
	Градежната инспекција;
	Други.

Финансиските ревизии кај оние организации што ги вршат обезбедуваат мислење за веродостојноста и фер презентацијата на средствата, обврските, фондовите, приходите и расходите на организацијата, вклучувајќи ги и профитните дејности.

I-29 Какви санкции се предвидени за организациите и управните органи, при непочитување на законските одредби за дејноста со која се остварува добивка?

Одговорното лице се казнува за прекршок ако до прекршокот дошло со негово дејствие или со пропуштање должен надзор.

Правното лице се казнува за прекршок кога е тоа определено со закон во кој е пропишан прекршокот.

Кај определени прекршоци, за прекршители кои прв пат прават прекршок предвидена е опомена со известување рок од пет дена за отстранување на неправилноста и покана за спроведување едукација.

Можни санкции поврзани со вршење на дејноста се глоби за физичките и правните лица, забрана за вршење дејност за правното лице и занимање, должност или функција за физичкото лице, како и кривична одговорност за физичките лица.

Предвидена е постапка за порамнување и посредување во која глобата се плаќа во износ од една половина ако прекршителот признае и доброволно ја плати глобата во рок од осум дена. Во овој случај не се плаќаат трошоци на постапката.

Глобите се движат од 50 до 5.000 евра, зависно од тежината на прекршокот и дали се работи за правно или за физичко лице.

За илустрација ќе наведеме еден член за санкции поврзани со даноците.

Со член 179-а од Законот за даночна постапка предвидени се следните глоби:

(1) Глоба во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на даночен обврзник – правно лице за прекршок, ако

1) не ги чува деловните книги и евиденции согласно со членот 48 став 1 од овој закон; и

2) ако не пријави факти битни за оданочување согласно членот 49 од овој закон;

(2) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во правното лице за дејствието од ставот 1 на овој член;

(3) Глоба во износ од 150 до 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на физичкото лице за дејствијата од ставот 1 од овој член;

(4) За дејствијата од ставот 1 на овој член на правното лице може да му се изрече прекршочна санкција привремена забрана за вршење одделна дејност во траење од три до најмногу 30 дена.

Толкувањата на инспекциските служби често се разликуваат од вршителите на дејност. И тоа е една од честите забелешки на деловната заедница кон државните органи. Сепак, ако се познаваат законските барања и ако се воведат соодветна административна дисциплина, шансите за казнување драстично ќе се намалат.

II ВИДОВИ ДЕЈНОСТ СО КОЈА СЕ ОСТВАРУВА ДОБИВКА

Кај нас сè уште не е распространето вршењето дејности во рамките на граѓански организации. Поранешниот закон немаше јасни одредби во тој дел и оние организации кои имаа потреба од такво нешто, основаа трговски друштва.

Примерите коишто се дадени се однесуваат на искуствата од развиените земји², особено Соединетите Американски Држави, каде ваквите деловни потфати стануваат своевиден феномен со сè позначајно учество во бруто-домашниот производ.³

II-1 Какви видови дејности со кои се остварува добивка може да извршува граѓанска организација?

Нема ограничувања, освен оние од член 12 од ЗЗФ и законските барања за одделни дејности.

Освен ограничувањата за поврзаност со целите, нема други ограничувања која дејност за остварување добивка ќе ја врши организацијата.

2 На веб-страницата <http://www.enterprisingnonprofits.ca/> можат да се најдат голем број информации поврзани со општествените деловни потфати.

3 <http://www.isbe.org.uk/EMSsocialEnterprise>

Општествените деловни потфати на граѓанските организации се најчесто насочени кон следните сектори според номенклатурата на дејности⁴:

- » Образование;
- » Дејности на здравствена и социјална заштита;
- » Уметност, забава и рекреација;
- » Други услужни дејности.

Во образованието општествените деловни потфати се присутни од градинки до истражувачки центри. Главни предности на ваквата дејност во секторот се:

- » Насочување на дел од добивката кон учениците и со тоа повеќе средства насочени кон учениците во однос на профитните, па и јавните образовни институции;
- » Повисок процент на успех;
- » Иновативност (игри во образованието, поддршка за учество во реални бизнис-активности, кулинарство).

Во здравството и социјалната заштита како предности се истакнуваат:

- » Ги вклучуваат пациентите и корисниците во дизајнирање на услугите;
- » Подобри резултати за пониска цена;
- » Флексибилни и небирократски;
- » Разбирање на потребите на пациентите и услугите;
- » Поголема мотивираност и посветеност на вработените;
- » Проактивен пристап.

Слични се предностите и во сите други сектори каде ваквите општествени претпријатија сè почесто се основаат. Информатичкиот сектор со програмите со отворен код, правните услуги на луѓето кои не можат да си ги дозволат професионалните адвокати, до екологијата со заштеди на енергија и почиста околина. Сè помалку

---

4 <http://www.stridingout.co.uk/social-enterprise/market-sectors-for-social-enterprise.html>

постојат сектори во кои вакви ентитети не се формирани, и тоа не само во развиени земји, туку и во третиот свет.

Често кај граѓанските организации ќе сретнете:

- » Организирање настани, изложби, концерти;
- » Продажба на ситни домашни ракотворби и домашни преработки на храна;
- » Продажба на сувенири и разгледници;
- » Работа на анализи, филмови, книги и слично.

II-2 Дали испораки во јавна набавка се дејност со која се остварува добивка?

Граѓанските организации можат да учествуваат со понуди за јавни набавки во рамките на дејноста која ја вршат за да остварат добивка без ограничувања.

Во Законот за јавни набавки, „Договор за јавна набавка“ е договор од финансиски интерес кој ги вклучува и секторските договори, склучен во писмена форма меѓу еден орган или повеќе договорни органи од една страна и еден оператор или повеќе економски оператори од друга страна, а чиј предмет е изведување работи, испорака на стоки или обезбедување услуги.

Законот обезбедува:

- » конкуренција меѓу економските оператори;
- » еднаков третман и недискриминација на економските оператори;
- » транспарентност и интегритет во процесот на доделување договори за јавни набавки; и
- » рационално и ефикасно искористување на средствата во постапките за доделување договори за јавна набавка.

На повеќе места во законот се зборува за пазарност на цените во процесот на јавни набавки.

Бидејќи испораките во рамките на процесот на јавни набавки се трансакции на размена, односно се очекува надомест за нив чија висина се определува пазарно и конкурентно, остварените средства при ваквите испораки претставуваат приходи од дејност со која може да се оствари добивка.

II-3 Дали обезбедувањето социјални услуги е дејност со која се остварува добивка?

Со класификацијата не може еднозначно да се определи и зависи од околностите.

Социјалните услуги се традиционални дејности на граѓанските организации.

Вообичаено се финансираат со донации прибрани од организацијата, или се вршат за одреден донатор или државен орган со или без надомест на оперативните трошоци. Во сите случаи нема плаќање од страна на корисниците на услугите. Сите вакви случаи не се трансакции на размена по пазарна цена, немаат за цел остварување добивка и не претставуваат приходи од дејност од која може да се оствари добивка.

Доколку корисниците плаќаат надомест во форма на такса во висина одредена од страна на државен орган или орган на локалната самоуправа, во тој случај исто така не станува збор за дејност која може да оствари добивка.

Во случаи кога корисниците плаќаат полна пазарна цена на услугата, како на пример за преквалификација за да се вработат, се работи за дејност која може да оствари добивка, дури и во случај цената да не ги покрива реалните трошоци за давање на услугата кај организацијата.

II-4 Дали организација може да извршува рекламна или издавачка дејност со која се остварува добивка?

Да, како и за другите дејности ако ги исполни техничките услови неопходни да ја извршува дејноста.

Рекламите не се дејност за која се утврдени посебни барања и организациите можат да ја извршуваат како услуга од идејно решение, до фактичко презентирање и емитување, секако ако е поврзана со целите на организацијата.

Издавачка дејност е процесот на продукција и дистрибуција на уметнички творби или информации, односно активноста на обезбедување достапност на делото или информацијата до јавноста. Делата може да бидат музички, информативни, новинарски, книгоиздателски.

Како пример би можело да се земе организација со еколошки или здравствени цели која рекламира био или здрава храна.

Традиционално, издаваштвото се однесува пред сè на литературните дела и на весниците. Со развојот на технологијата, издаваштвото се проширува најпрво и на музички дела, филмски дела, електронски книги, интернет-страници, компјутерски игри.

Издаваштвото ги вклучува фазите на развој, купување, уредување, графички дизајн, производство на медиум (на пр. печатење) и маркетинг и дистрибуција на делата. Издаваштвото содржи и важни законски аспекти: авторски права, заштита на делата, заштита на изворот на информациите и други.

Нема посебни пречки организацијата да создаде техничка база за печатење или друга форма на издаваштво. На денешното ниво на технолошки развој компјутеризирани печатници го прават исплатливо и печатењето на мали тиражи, дури и поединечни примероци.

Печатење билтени, брошури и слични материјали за потребите на организацијата секако не се квалификува како профитабилна дејност.

Обете дејности бараат сериозна материјална и персонална основа, поврзани се со почитувањето дополнителни закони, особено авторските права и бараат исклучително сериозен пристап.

III ДОБИВКАТА, ОДАНОЧУВАЊЕТО И СМЕТКОВОДСТВОТО КАЈ ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНЗАЦИИ

Даночните обврски не се разликуваат значително кај граѓанските организации и кај трговските друштва.

Во овој дел се групирани прашањата поврзани со даночниот третман на добивката кај вршењето профитна дејност и одговорите на нив.

Покрај нив, има и прашања поврзани со евиденциски обврски и обврски од прометот во готови пари.

III-1 Кога организација остварува добивка од профитна дејност и со какви даноци се оданочува?

Добивката е разликата помеѓу приходите и расходите од дејноста под услов приходите да се поголеми. Остварената добивка како разлика на приходи и расходи од дејноста се оданочува со 10% данок на добивка.

За даночни цели добивката е дефинирана како сметководствената бруто-добивка која се утврдува според прописите за сметководство и воспоставените деловни политики и практики.

Обврзник на данокот на добивка е правно лице (субјект) - резидент на Република Македонија кој остварува добивка од вршење дејност во земјата и во странство, а оданочувањето се врши по стапка од 10%.

Организациите се правни лица и како такви се обврзници на данок од добивка што значи изедначеност со трговските друштва, односно 10% на добивка остварена од дејноста зголемена за непризнати расходи и задржан данок, и покрај тоа што не смеат да исплаќаат дивиденди.

Според толкувањето на УЈП, приходи што здруженијата и фондациите ги остваруваат по основ на средства од донации, спонзорства, грантови, членарини, како и средства добиени од буџетот на Република Македонија, буџетите на општините, општините во градот Скопје и градот Скопје дадени со цел реализирање одредени програми и цели утврдени согласно со нивниот статут и програма, не се предмет на оданочување со данок на добивка.

Според тоа, во сегашното решение одговорот за тоа дали постои и колкава е добивката од дејноста со која се остварува добивка може да се даде само со добро организирана поделба на индиректните трошоци и со водење одвоено или фондовско сметководство. Организацијата на сметководството и правилниот избор на сметководствени политики станува есенцијално за коректно утврдување на добивката како резултат на дејноста и со тоа избегнување на недоразбирањата со УЈП во делот на утврдениот данок на добивка.

Постои можност за намалување на даночната основа за реинвестирана добивка, односно добивка вложена во материјални и во нематеријални нетековни средства наменети за вршење на дејноста.

Неопходен е подбиланс на успех на дејноста за да се издвои разликата на приходи и расходи од дејноста која би била предмет на оданочување во однос на другите приходи кои не се тоа.

III-2 Доколку организација продаде донирани добра, дали добиените средства се сметаат за приходи од дејност со која се остварува добивка за даночни цели?

Не, приходот е донацијата.

Трансакцијата е размена по пазарни цени во моментот на продажбата и според тој критериум изгледа како да се работи за приход од профитна дејност. Но овде се работи за продажба на донирани, подарени добра и нивно трансформирање во пари, така што приходот е утврден во моментот на приемот на добрата како непаричен приход. Во случајот нема повторно приход, туку само трансформација од едно средство во друго.

Ваквата продажба не само што не е приход од профитна дејност, туку воопшто и не е приход, освен кај сметководството на готовинска основа која кај нас не е во примена кај граѓанските организации.

III-3 Кои се даночните олеснувања при спроведување на дејноста со која се остварува добивка и за што?

Нема посебни даночни олеснувања за граѓанските организации кои вршат дејност од која се остварува добивка.

Даночни олеснувања се предвидени за:

- » Корисник на технолошка зона се ослободува од данок на добивка во период од десет години;
- » За воведени до десет фискални апарати до висина на нивната вредност;
- » Нема данок на нераспределена добивка и истата не се оданочува.

Ново даночно олеснување е реинвестираната добивка дефинирана во Законот како „извршените инвестициски вложувања од добивката за развојни цели, односно вложувањата во материјални средства (недвижности, постројки и опрема) и во нематеријални средства (компјутерски софтвер и патенти) за проширување на дејноста на даночниот обврзник, освен вложувања во патнички автомобили, мебел, теписи, аудио-визуелни средства, бела техника, уметнички дела од ликовната и применетата уметност и други вложувања кои служат за административни цели“.

III-4 Дали примените дивиденди и ликвидациски удели од трговски друштва каде организацијата има сопственост се оданочуваат?

Не кај непрофитната организација, но сепак да кај трговското друштво.

Трговските друштва плаќаат данок на добивка. Кога физички лица добиваат дивиденда, тие се дополнително обврзници на персонален данок од 10%. Бидејќи здруженијата и фондациите се правни лица, тие немаат ваква обврска.

III-5 Во кои случаи треба да биде поднесен даночен биланс и да се плати данокот, со кои рокови и пред кои органи?

Нема разлика од трговските друштва ниту од граѓанските организации кои не вршат профитабилна дејност, до крајот на февруари во УЈП.

Трговски друштва со приход до три милиони денари се ослободени

Напротив, трговските друштва со приходи од дејноста помали од 3 милиони денари не плаќаат данок на добивка, односно имаат даночно ослободување и не плаќаат ни данок од добивка ниту данок на непризнати расходи.

Организациите поднесуваат даночен биланс за оданочување на непризнати расходи (образец ДБ) до крајот на февруари за претходната година.

Плаќањето се врши во рок од 30 дена од рокот за поднесување на образецот, односно до 30 март од тековната за претходната година.

Во тековната година се плаќа аконтација на данок од добивка во висина од една дванаесеттина од утврдениот данок во даночниот биланс за претходната година зголемени за процентот на кумулативниот пораст на цените на мало во државата од претходниот период од годината, односно до 31 јануари наредната година, во однос на просечните цени на мало во претходната година. Месечните аконтации се плаќаат во рок од 15 дена по истекот на секој календарски месец.

Нема разлика дали организацијата извршува или не извршува профитабилна дејност во делот на поднесувањето обрасци до УЈП и плаќањето на данокот од добивка. Ова е така од причина што и без приходи од дејност, организацијата може да има непризнати расходи.

III-6 Кои документи треба да ги издава организацијата при вршење дејност со која се остварува добивка?

Документите се исти како и кај сите други правни лица.

За предавање добра се издава испратница на која се бара потпис на примачот на добрата, или друг документ со кој може да се докаже испораката. За услуги вообичаено се бара потпис дека услугата е извршена било тоа да е работен налог или друг документ. Во ваквиот работен налог се впишуваат и евентуално добра кои биле предадени како составен дел на услугата (резервни делови и слично).

За добрата и услугата се издава фактура која според Законот за данокот на додадена вредност мора да содржи:

1. Место, датум на издавање и број;
2. Име (назив) и адреса на даночниот обврзник кој го извршува прометот и негов даночен број под кој е регистриран за данок на додадена вредност;
3. Име (назив) и адреса на примателот на доброто или корисникот на услугата;
4. Ден на извршениот промет;
5. Количина и опис на прометот;
6. Износ на надоместокот за извршениот промет, без данокот на додадена вредност;
7. Применета даночна стапка;
8. Износ на пресметаниот данок на додадена вредност;
9. Вкупен износ на надоместокот за извршениот промет и данокот на додадена вредност; и
10. Потпис и печат на издавачот на фактурата.

Ако наплатата се врши во готово, организацијата мора да има фискална опрема и да издаде фискална сметка.

III-7 Дали е задолжително организацијата да има фискална опрема и дали треба да издава фискални сметки?

Со Законот за регистрирање готовински плаќања е регулирана наплатата во готово. Според него, оние кои вршат промет на добра и промет на услуги за кој плаќањето не се извршува по банкарски пат (готовински плаќања), должни се да воведат и користат одобрен фискален систем на опрема за регистрирање готовински плаќања и задолжително да издаваат сметка за извршениот промет, односно услугата.

Обврската да се воведи и користи одобрен фискален систем на опрема за регистрирање готовински плаќања, не се однесува на лица кои:

- » Данокот од доход го плаќаат паушално, освен таксистите;
- » Лицата кои не се трговци за прометот на непреработено и сопствено земјоделско производство што го вршат на тезги на пазари, како и надвор од пазарите;
- » Физичките лица кои издаваат под закуп станбен или деловен простор;
- » Објектите што се наоѓаат во населени места со број на жители под 300 луѓе, со исклучок на туристички места;
- » Уличната продажба на весници и списанија;
- » Уличната продажба на лозовите; и
- » Континуираниот промет, за кој издаваат сметки и за кој се предвидени последователни плаќања (испорака на струја, вода, телефонски услуги, греење и ладење и друго).

За непочитувањето на овој закон, предвидени се максимални можни санкции за прекршок, односно предвидените глоби се од 4 до 5 илјади евра за правното лице со забрана за дејност од 6 месеци до година, од 800 до 1.000 евра за одговорното лице со можност за забрана за професија или должност од една до три години.

III-8 Како може да се определи дали една дејност со која се остварува добивка е стопанска или нестопанска дејност?

Зависно од околностите дали е трансакција на пазарна размена или не.

Класификацијата на стопанска и нестопанска дејност повеќе не е во примена во НКД. Индиректно како вообичаена практика трансакциите на размена засновани на пазарни принципи би претставувале стопански дејности, додека другите би биле нестопански, односно непрофитни. Овој принцип применет на предвидените извори на финансирање во организациите би значел:

Нестопански (непрофитни)	Стопански (профитни)	Зависни од дополнителни околности
<ul style="list-style-type: none"> » членарина за која не се добиваат услуги » основачки влогови » доброволни прилози » донации » подароци (во пари, добра, имотни права) » завештанија » легати 	<ul style="list-style-type: none"> » дејности со кои се стекнува добивка, односно трансакции на размена 	<ul style="list-style-type: none"> » членарина за која се добиваат услуги » кирии и закупнини » инвестиции, дивиденди, заеми » камати на орочени средства » приходи во согласност со закон и со статутот » други

Поврзано со ова е и прагот за станување ДДВ-обврзник каде стои дека задолжителната регистрација се врши доколку се оствари вкупен промет од 1.000.000 денари. Вкупниот промет претставува збир на прометот што го направил обврзникот во текот на календарската година и кој е предмет на оданочување, вклучувајќи го и данокот кој отпаѓа на него, освен прометот ослободен од данок без право на одбивка на претходниот данок.

III-9 Дали има други даночни прашања кои се разликуваат кај организациите кои вршат дејност од која остваруваат добивка?

Не, даночниот третман е ист.

Според ЗДДВ, секое лице, вклучувајќи ги и физичките лица, што врши оданочлив промет е должно да се регистрира како ДДВ-обврзник ако го надмине прагот од 1.000.000 денари извршен промет, а може и доброволно да се регистрира.

ЗПД исто така нема посебни одредби за организациите кои вршат дејност од која се остварува добивка.

Задолжително се регистрираат за ДДВ:

- » Даночните обврзници кои во претходната календарска година оствариле вкупен промет повисок од 1.000.000 денари;
- » Даночните обврзници кои во текот на календарската година ќе остварат вкупен промет над 1.000.000 денари, обврзани се за регистрација за целите на данокот на додадена вредност;
- » Даночните обврзници кои отпочнуваат со вршење стопанска дејност, доколку предвидуваат дека ќе остварат промет над 1.000.000 денари, исто така, задолжително треба да се регистрираат за целите на данокот на додадена вредност.

Вкупен промет за цели на регистрацијата за ДДВ претставува збир на оданочливиот промет, остварен во изминатата календарска година, вклучувајќи го и данокот на додадена вредност кој отпаѓа на него, освен прометот ослободен од данок без право на одбивка на претходниот данок.

Пријавата за регистрација за ДДВ се поднесува до 15-ти јануари во тековната година од даночните обврзници кои:

- » во изминатата календарска година оствариле вкупен оданочлив промет над 1.000.000 денари;
- » доброволно се регистрираат за целите на ДДВ;
- » 15-ти во месецот кој следува по месецот кога е остварен прометот, од даночните обврзници кои во текот на календарската година го надминуваат износот на остварен вкупен промет од 1.000.000 денари;
- » во рок од 15 дена од почетокот од вршењето на дејноста од даночните обврзници кои:
- » започнуваат со вршење дејност во текот на календарската година;
- » доколку даночниот обврзник претходно вршел стопанска дејност ослободена од данок без право на одбивка на претходниот данок, а во текот на годината започнува да врши оданочлива дејност.

